

1944, september 24. G. Fleischmannová v liste adresovanom Nathanovi Schwalbovi upozorňuje na reálne nebezpečenstvo obnovenia deportácií zvyšku slovenských židov do koncentračných táborov.³³¹

Milý Nathan,

v najhroznejšom zúfalstve obraciam sa v mene všetkých našich milých na Vás a na strýka. V celej krajine zhromažďujú členov rodiny do táborov³³² a umiestňujú ich do ubikácií, pričom trojnásobne prekračujú ich kapacitu. Včera prišiel od Nemcov pokyn, že aj z hlavného mesta majú byť naši ľudia sústredení do táborov. Ďalej oznámili, že ak by nebolo dostatok miesta, uplatní sa vraj pri deportácii osvedčené riešenie. Sme nekonečne zúfalí a nemôžeme inak, než všetkým tým, ktorí sú vinovatí našim nešťastným osudom, v poslednej hodine nášho života vyčítať, že v konečnom dôsledku sú oni zodpovední za náš zánik. Depeša, prisľúbená strýkom Reszoe³³³, by mohla nášmu osudu zabrániť. Napokon je viac než pochopiteľné, že ten trojnásobný neúspech návštev u strýka Emila musel mať tieto dôsledky. V mene našej nešťastnej rodiny zaprisahám predovšetkým strýka, ako aj všetkých, ktorí tu majú nejaký vplyv, nech v týchto ťažkých hodinách stoja pri nás. Nech je bez prietahov odoslaná depeša od Reszoe, lebo ináč budú mať za to zodpovední ľudia na svedomí život nespočetný počet duší.

Zariaďte ihneď, aby Medzinárodný Červený kríž, tak ako kedysi, vyslal delegáciu do Maďarska a ani tu sa nesmie stratiť ani hodina; mimochodom, čo sa podniklo smerom

³³¹ List bol napísaný po obsadení Slovenska nemeckými vojskami a tesne pred tým, ako bola Fleischmannová zatknutá. Na Slovensku došlo v septembri 1944 k zmene vlády – z pozície premiéra bol na návrh Nemcov odstránený V. Tuka a nahradil ho Štefan Tiso, ktorý bol zároveň ministrom zahraničia a pravosúdia.

³³² Po povstaní bol reaktivovaný iba tábor v Sereďi, z ktorého od konca septembra 1944 až do 7. apríla 1945 odchádzali transporty najskôr do Osvienčimu a v poslednej etape do Terezína. Veliteľom sereďského tábora sa stal A. Brunner, ktorého Eichmann poveril radikálnym riešením židovskej otázky na Slovensku. Deportáciám zo Sereďe predchádzala razia na bratislavských židov z konca septembra 1944, ktorých deportovali do Sereďe a odtiaľ do Osvienčimu. Pozri: Fatranová, G.: Die Deportation der Juden aus der Slowakei 1944-45. In: *Bohemia, Zeitschrift für Geschichte und Kultur der böhmischen Länder*. Oldenburg Verlag, Mníchov, 1996, s. 107, ako aj Hradská, K.: Deportácie slovenských židov v rokoch 1944-1945 so zreteľom na transporty do Terezína. *Historický časopis*, 45, 3, 1997, s. 455-471. Znovuobnovenie deportácií zdôvodňoval aj H. Himmler počas svojej návštevy v Bratislave začiatkom októbra 1944, keď povedal, že židia boli spoluvotčami povstania a keby ich nekoncentrovali, vystavili by ich aktu pomsty zo strany ostatných obyvateľov, čo by ohrozilo pokoj v krajine. Pozri: Hradská, K.: Prípád Wistliceny, c.ď., s. 72, ako aj Denník Dr. Štefana Tisu. (Do tlače pripravil Y. Jelinek.) In: *Historický časopis*, XVIII, 2, 1970, s. 270-286.

³³³ Ide o Reszö Kasznera, vedúceho predstaviteľa maďarskej podzemnej záchranej organizácie.

k pápežovi? ³³⁴ Toto by malo rozhodujúci vplyv na našu vládu a bolo by to vôbec veľmi dôležité. Ale všetko si žiada viac priebornosti a obetavosti. Nerátajte so skorým koncom vojny. Zostávam s posledným volaním SOS.

S nádejou, že naše volania o pomoc nevyznejú do prázdna, pozdravuje Vás a strýka čo najsrdečnejšie

Ernst (Gisi)

Yad Vashem, Jeruzalem, M 20/93

³³⁴ V tom čase bol pápežom Pius XII. Jeho postoj voči deportáciám Židov, s osobitným dôrazom na maďarských Židov, podlieha neustálej kritike s otázkou, prečo, vzhľadom na svoju funkciu, sa v prospech Židov viac neangažoval.